

ЛИТЕРАТУРА О ХОЛОКАУСТУ

Поштоване колеге, списак литературе који је пред вама јесте избор из не малог броја наслова, објављених на српском, или на другим језицима, на тему Холокауста, или у вези с њим. Као и сваки избор, резултат је не само објективних критеријума којима сам се водила, него и личне процене о подобности и употребљивости поједине књиге односно материјала. Примарна идеја је била да се у што већој мери афирмишу наслови који већ постоје на српском језику, посебно када је реч о мемоарској и белетристичкој грађи. Водећи се образовним начелима центра Јад Вашем, веровала сам да је важно показати да је проблематику Холокауста могуће изучавати на конкретним примерима из нама блиског и познатог контекста. Далеко од тога да нисам свесна квалитета и обима литературе која је доступна на другим језицима. Међутим, пошто чинимо прве кораке у смислу увођења теме Холокауста у образовну норму Србије, ово ми се чинило целисходним приступом.

У организацији грађе имала сам на уму критеријуме које сугерише центар Јад Вашем: историја Јевреја (предратни, ратни и послератни период) и три групе учесника у Холокаусту: злочинци, жртве и посматрачи.

Верујем да овакав приступ олакшава трагање за потребном литературом. Верујем, такође, да ће наставници који се прихвате подучавања о Холокаусту с временом обликовати и своје личне спискове погодне литературе. Посебно када је реч о подацима за поједина места и области Србије. Ово је тек почетак и листа је отворена.

Ова листа садржи и неколико веб-адреса релевантних за тему као и поједине филмове који се баве овом тематиком. Уз свест о томе колико се пажљиво мора приступити уметничким обрадама тематике из Холокауста, уз наслове сам дописала ближе одређење природе материјала, онако као га ја разумем. У време када историчари ревизионисти доводе дискурс Холокауста у питање, одговорност с којом приступамо овом послу, још је већа.

Велику захвалност дугујем рабину Исаку Асиелу, који ми је помогао у овом послу, као и Весни Лучић.

Извори за изучавање Холокауста:

Историја Јевреја

1. Дејвид Ц. Голдберг, Џон Д. Рејнер, *Јевреји, историја и религија*, СЛЮ, Београд, 2003.
2. Симон Дубнов, *Крајња историја јеврејског народа*, Табернакл, Сремска Митровица, 2006.

3. *Зборник радова са семинара о јудаизму*, Јеврејска општина Нови Сад, март-мај 2008.

1. Хаим Гутман и Јисраел Шацкер, *Холокауст и његово значење*, Завод за уџбенике, Београд, 2010.
2. Роберт С. Вистрич, *Хитлер и Холокауст*, Alexandria Press, Београд, 2004.
3. Раул Хилберг, *Злочинци, жртве, њосмајрачи, Јеврејска кайасирофа 1933-1945*, Samizdat FREE B92, Београд, 2001.
4. Данијел Јона Голдхаген, *Хитлерови добровољни целати, Обични Немци и Холокауст*, Радио Б92, Београд, 1998.
5. Алан Балок, *Хитлер, слика ѿираније*, Задруга, Београд, 1955.
6. Шарл Етингер, *Историја јеврејског народа*, Гинко, Београд, 1996.
7. *Семинар о Холокаусту*, зборник радова, Јеврејска општина Нови Сад, 2009.
8. Норман Кон, *Позив на геноцид, Мит о светској завери Јевреја и Пројоколи сионских мудраца*, Матица српска, Библиотека Корист и разонода, 1996.
9. Виктор Клемперер, *ЛТИ Истина о језику нациста*, Танјуг, Београд, 2006.
10. *Антисемитизам*, Нова српска политичка мисао, посебно издање 1 (2002), Београд, 2002.
11. *Израелско-српска научна размена у ироучавању Холокауста*, Зборник радова са научног скупа, Јерусалим-Јад Вашем, 15-20. јуни 2006, Београд, 2008.
12. Фолкхард Книге и Норберт Фрај, *Подсећање на злочине, расправа о геноциду и убиству народа*, Нови Сад-Београд, 2011.
13. Јован Ђулибрк, *Историографија Холокауста у Југославији*, Београд, 2011.

1. Михаило Б. Милошевић, *Јевреји за слободу Србије 1912-1918*, Филип Вишњић, Београд, 1995.
2. Бранислав Божиновић, *Страдање Јевреја у окупираном Београду 1941-1944*, Српска школска књига, Београд, 2004.
3. Валтер Маношек, *Холокауст у Србији, Војна окупациона полиција и уништавање Јевреја 1941-1942*, Службени лист СРЈ, Београд, 2007.
4. Жени Лебл, *До „Коначног решења” Јевреји у Београду 1941-1942*, Чигоја, Београд, 2001.
5. Жени Лебл, *До „Коначног решења” Јевреји у Србији*, Чигоја, Београд, 2002.
6. Жени Лебл, *Хаџ-Амин и Берлин*, Чигоја, Београд, 2003.

Холокауст

*Јевреји у Србији и
бившој Југославији*

7. Жидови на тлу Југославије, Загреб, 1988.
8. Зеєв Мило, *Тако је то било у Независној држави Хрватској (1941–1945)*, с опширним историјским прегледом тог раздобља, Београд, 2004.
9. Ранко Јаковљевић, *Јеврејски код*, Беокига, Београд, 2005. (Јевреји Кладова и Кладовски транспорт).
10. *Злочини фашистичких окупатора и њихових помаћача против Јевреја у Југославији*, уредник др Зденко Левентал, Београд, 1952.
11. Јаша Романо, *Јевреји Југославије 1941–1945. Живе геноцида и учесници НОР*, Београд, 1980.
12. Богољуб Кочовић, *Живе Друиој свејској раиа у Југославији*, Сарајево, 1990.
13. Милан Кољанин, *Јевреји и антисемитизам у Краљевини Југославији 1918–1941*, Београд, 2008.
14. Милан Кољанин, *Филмска пројекција – увод у Холокауст*, у Годишњак за друштвену историју, 1, Београд, 2000.
15. Милан Кољанин, *Холокауст у Срему 1941–1942*, у Споменица Историјског архива „Срем”, бр. 5, Сремска Митровица, 2006.
16. Младенко Кумовић, *Сирадање сремских Јевреја у Холокаусту*, Нови Сад, 2007.
17. Милан Кољанин, *Немачки логор на Београдском сајмишту 1941–1944*, Београд, 1992.
18. Венцеслав Глишић, *Терор и злочини нацистичке Немачке у Србији 1941–1944*, Београд, 1970.
19. Милан Кољанин, *Јевреји – живе раиа 1941–1945 у Војводини*, Зборник радова, Нови Сад, 2004.
20. Владислав Ротбарт, *Југословени у мађарским зајворима и логорима 1941–1945*, Нови Сад, 1988.
21. Милан Ристовић, *У слици за уочишем. Југословенски Јевреји у бекству од Холокуста 1941–1945*, Београд, 1998.
22. Жени Лебл, *Јевреји у Пироју*, Београд, 1990.
23. Владимир Жерјавић, *Губици ситановништва Југославије у Друиом свејском раиу*, Загреб, 1989.
24. Владимир Жерјавић, *Ојсесије и мејаломаније око Јасеновца и Блајбурја, Губици ситановништва у Друиом свејском раиу*, Загреб, 1992.
25. Животије Ђорђевић, *Губици ситановништва Југославије у Друиом свејском раиу*, Београд, 1997.
26. *Жртве рата 1941–1945, Резултати ојиса*, Савезни завод за статистику, Београд, 1966 (за интерну употребу), 85 (Репринт: Београд, 1992, књ. XVI, стр. XV+85)

- живања, Нови Сад, 2009 (ратно и поратно доба, покрет отпора, прва и друга генерација жртава Холокауста).
3. Дина Рајс, *Дојодило се али не њеби*, Јеврејска општина Нови Сад, 2009 (сећање на ратно детињство).
 4. *Јеврејке, живојне њриче жена Војводине*, Јеврејска општина Нови Сад, 2006 (женска перспектива, предратно, ратно и послератно доба).
 5. *Јеврејска општина Нови Сад; Председници 1945–2008*, Јеврејска општина Нови Сад, 2008 (послератни живот); у књизи се налази и текст логорашког дневника Боришке Штарк.
 6. Цадик Брацо Данон, *Сасечено сџабло Данонових, Сећање на Јасеновац*, Београд, 2000.
 7. *Ми смо њреживели ... 5*, Јевреји о Холокаусту, Јеврејски историјски музеј, Београд, 2007.
 8. Јаша Алмули, *Живи и мрџви*, разговори са Јеврејима, Београд, 2002.
 9. Терез Милер, *Истиниња њрича–сећање баке Александра Тишме*, Нови Сад, 2012.

Праведници

1. Проф. др Милан Ристовић, др Милан Кољанин, Милан Фогел, *Праведници међу нацијама – Србија*, Јеврејска општина Земун, 2010.

Књижевна дела

1. *Пејла и дијаманџи: савремена јеврејска женска њрича* (приредио) Давид Албахари, Граматик, Београд, 2005. **приповетке**
2. Данило Киш, *Рани јади*, Дело, Просвета, Загреб, Београд, 1983 (деца у Холокаусту) **збирка приповедака**
3. Данило Киш, *Псалам 44*, Дело, Просвета, Загреб, Београд, 1983. **роман**
4. Данило Киш, *Дрвени сандук Томаса Вулфа, у: Ноћ и мајла*, Дело, Просвета, Загреб, Београд, 1983 (преживели и њихове трауме) **драма**
5. Давид Албахари, *Геџ и Мајер*, Стубови културе, Београд, 2008. (душегупка, перспектива злочинца) **роман**
6. Александар Тишма, *У њојреба човека*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997 (перспектива жртве) **роман**
7. Александар Тишма, *Кайо*, Нолит, Београд, 1987 (перспектива жртве) **роман**
8. Александар Тишма, *Књиња о Бламу*, Књижевна заједница Новог Сада, 1988 (преживели Холокауста, Ашкенази) **роман**
9. Ђорђе Лебовић, Александар Обреновић, *Небески одред у: Српска књижевност. Драма; 20*, Нолит, Београд, 1987 (логорашки живот) **драма**

10. Оскар Давичо, *Хана* (предратни живот, избеглице) **поема**
11. Исак Самоковлија, *Рафина авлија*, у: Исак Самоковлија *Приповијетке*, Српска књижевност у сто књига, Матица српска, Српска књижевна задруга, Нови Сад, Београд, 1972 (Сефарди пре рата) **приповетка**
12. Иво Андрић, *Јеврејске њриче*, Народна књига, Београд, 1991.
13. Гордана Куић, *Балада о Бохорейи*, Народна књига, Политика, Београд, 2006 (Сефарди пре рата и данас, носталгија) **роман**
14. Бернхард Шлинк, *Чийач*, Plato books, Београд, 2009 (злочинци, позна суђења) **роман**
15. Бранко Ђопић, *Доживљаји Николејине Бурсаћа* (епизода са јеврејском девојчицом коју спасавају) **збирка приповедака**
16. Ана Шомло, *Гласови дијаспоре*, Књижевне новине, Београд, 1985. (дијаспора, преиспитивање идентитета) **роман**
17. Давид Гросман, *Види њод: љубав*, Архипелаг, Београд, 2007 (врхунска савремена литература о Холокаусту, промишљање феномена жртве) **роман**
18. Предраг Палавестра, *Јеврејски њисци у српској књижевности*, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1998.
19. Иван Ивањи, *Авеји из једној малој ѡрада*, Зрењанин, 2009, **роман**
20. Исак Самоковлија, *Трајом животиа*, Загреб, 1948.
21. Исак Самоковлија, *Празничко вече*, Сарајево, 1945.
22. Иван Ивањи, *Човека нису убили*, Београд, 1954, **роман**
22. Иван Ивањи, *Прескакање сенке*, Београд, 1989, **роман**

www.yadvashem.org

www.holokaust.rs (*Старо Сајмитије*)

<http://www.ushmm.org> (*Вашиниѡн*)

<http://www.adl.org/main/Holocaust/default.htm>

http://www.jerusalim.org/cd/index_1.html (Одбор за Јасеновац СПЦ)

<http://www.jasenovac.info/>

<http://www.annefrank.org> (Кућа Ане Франк – Холандија)

<http://www.auschwitz.org.pl> (Државни музеј Аушвиц-Биркенау – Пољска)

<http://www.levandehistoria.org> (Форум савремене историје – Шведска)

<http://www.wiesenthal.com> (Центар Симона Визентала – САД)

<http://www.vhf.org> (Фондација преживелих у Шоа, визуелна историја – САД)

<http://www.ushmm.org> (Меморијални музеј Холокауста Сједињених Америчких Држава – САД)

Ињерней

<http://www.holocausttaskforce.org>

[http://www.coe.int/TE/Cultural Co-operation/education/Teaching Remembrance](http://www.coe.int/TE/Cultural_Co-operation/education/Teaching_Remembrance)

<http://www.erinnern.at> (сећање Аустрија)

<http://www.cicb.be> (Мехелен музеј депортације и покрета отпора – Белгија)

<http://www.pamatnik-terezin.cz> Terezin memorial (Република Чешка)

<http://www.cdc.org> (Документацијски центар савременог јеврејства – Француска)

<http://www.topographie.de> (Меморијални музеј жртава национал-социјализма у Немачкој)

<http://www.memorial-museums.net> (Меморијална места жртава нацистичког режима – Немачка)

<http://gfh.org.il> (Кућа бораца у гету – Израел)

<http://www.cdec.it> (Фондацијски центар савремене јеврејске документације – Италија)

Филмови

Шиндлерова лисица, р. Стивен Спилберг (праведник)

Пијаниссиа, Роман Полански (жртва)

Sunshine, р. Иштван Сабо (породична прича са акцентом на антисемитизам)

Fiddler on the Roof (Виолиниста на крову), р. Norman Jewison (мјузикл о ашкеназима, према причи *Тевје и његове кћерке*, Шалом Алејхеа)

Јентл (Yentl), р. Барбара Стрејсенд (мјузикл према причи Исака Башевиса Сингера *Yentl the Yeshiva Boy* (борба жене за еманципацију)

Џулиа (Julia), р. Fred Zinneman (покрет отпора)

Животи је леи, р. Роберт Бенињи (прича о јеврејској породици из Италије која доспева у концентрациони логор где се труди да живот учини лепшим од сурове стварности)

Belle Epoque, р. Никола Стојановић (прилике у Босни уочи Првог светског рата) Емир Кустурица, *Бифе Тийаник* (према истоименој причи Иве Андрића).